

**ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

В статті проаналізовано теоретичні аспекти формування методичних підходів до визначення факторів інноваційного розвитку машинобудівних підприємств, запропоновано схему розробки прогнозної моделі реалізації інноваційної політики.

Ключові слова: розвиток, інновації, інноваційний розвиток, інноваційні політика, інноваційна активність.

O. S. OLIYNYK, E. G. RYASNYKH
Khmelnytsky National University**FORMATION OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO DEFINITION OF INNOVATION
DEVELOPMENT OF ENGINEERING BUSINESS ENTERPRISE**

In the article analyzes the theoretical aspects of formation of methodological approaches to determining factors of innovative development engineering companies, the scheme development of predictive models of innovation policy implementation.

Key words: development, innovation, innovative development, innovation policy, innovation activity.

Постановка проблеми дослідження. Аналіз тенденцій розвитку світової та національної економік доводить підвищення рівня конкуренції, що пов'язано з впровадженням підприємствами надбань інноваційної парадигми розвитку, яка потребує постійного удосконалення форм та методів управління, модернізації виробничих потужностей і технологій виробництва, оновлення продукції.

Поточний стан макроекономічного середовища пов'язаний з подоланням світової фінансової кризи, недостатній рівень забезпеченості власними ресурсами, відсутність підтримки інновацій на державному рівні, застарілі форми і методи управління промисловими підприємствами стримують інноваційний розвиток останніх. Це зумовлює необхідність формування дієвої інноваційної політики підприємств індустріального сектору національної економіки, який сьогодні є її домінантною складовою.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження теоретичних і практичних питань формування інноваційної політики промислових підприємств представлені в роботах видатних економістів: Ансоффа І., Глазьева С., Гелбрейта Дж. К., Друкера П., Іноземцева В., Котлера Ф., Лукаса Р., Портера М., Солоу П., Фостера Р., Шумпетера Й., Яковця Ю., Амоші О., Антонюка В., Бубенка П., Гальчинського А., Геєця В., Ковальчук С., Кондратьєва М., Малицького Б., Маслак О., Перерви П., Семиноженка В., Туган Барановського М., Чумаченка М., Шипуліної Ю., Яковлева А.

Проте, незважаючи на широкий спектр наукових праць у сфері управління інноваційною діяльністю машинобудівних підприємств, потребує розв'язання проблемне коло питань з уточнення сутності понятійно-категоріального апарату та розробки методичного забезпечення формування інноваційної політики, а рекомендації щодо підвищення ефективності її реалізації вимагають подальшого наукового обґрунтування.

Мета та завдання статті. Розвиток теоретичних положень і науково-практичного інструментарію формування методичних підходів визначення факторів інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційний характер економіки та підвищення конкуренції викликають необхідність швидкого та гнучкого реагування підприємств на зміни у ринковому середовищі. Крім того, висока динаміка змін факторів зовнішнього середовища, потребує їх постійної адаптації. За таких умов традиційні системи управління не забезпечують адекватного реагування, що передбачає розробку нових концепцій, методів та управлінських інструментів, а також використання новітніх інформаційних технологій. Їх запровадження спрямоване на підвищення ефективності діяльності підприємств та формує умови переходу на інноваційний шлях розвитку.

Слід звернути увагу на той факт, що кількість інноваційно активних підприємств та впроваджених (нових для підприємств) технологій з 2008 року постійно зростає (лише в 2012 році цей показник дещо знизився), що, безумовно, є позитивною тенденцією (рисунком 1) [3].

Так, протягом 2012 року, у порівнянні із 2011, ці показники змінилися відповідно на +4,7% та -12,83% (і досягли значень у 1758 та 2188 одиниць), а освоєння виробництва інноваційних видів продукції у 2012 році збільшилося на 5,42% (до 3403 одиниць), така динаміка вказує на прискорення інноваційної діяльності.

Але, слід звернути увагу, що до сфери стратегічно важливих конкурентоздатних товарів (нових видів техніки) відносяться лише 25%, що не відповідає інноваційній моделі розвитку.

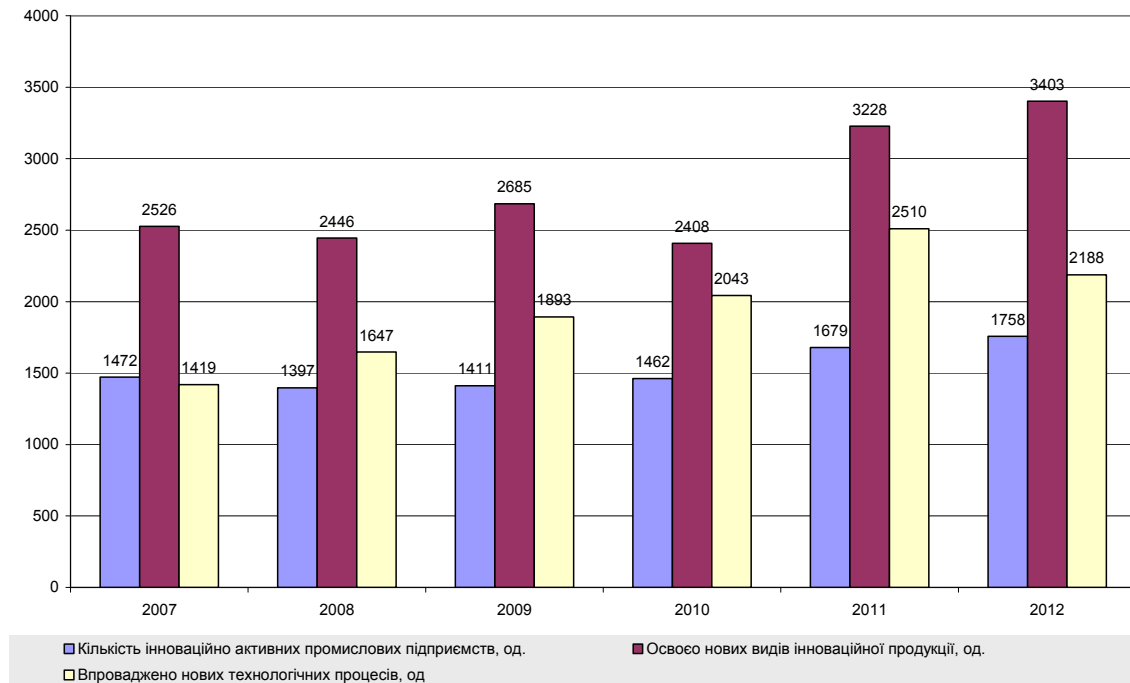


Рис. 1. Інноваційна активність промислових підприємств України

При низькій інноваційній активності суб'єктів підприємницької діяльності, яка спостерігається в Україні у 2013 році (лише 16,8% промислових підприємств є інноваційно активними), інвестиції лише «консервують» відставання, а не підвищують ефективність діяльності підприємства та не стимулюють інноваційний розвиток підприємства [4].

Варто зазначити, що невідповідність до сприйняття нових технологій інженерним та виробничим персоналом промислових підприємств, середньою управлінською ланкою, а також відсутність підтримки галузевої науки є однією з основних проблем розвитку інновацій на промислових підприємствах. Це негативно впливає на попит спеціальних знань і професіоналів, які виступають їх носіями, що, у свою чергу, значно знижує обсяг інвестицій підприємств у сферу освіти, призводить до різкого зниження їх витрат на навчання та підвищення кваліфікації працівників.

Така ситуація багато в чому, незважаючи на наявність та розробку державних програм і стратегій інноваційного розвитку, пов'язана з фактично відсутністю дієвої комплексної державної підтримки інноваційного розвитку. Інноваційній діяльності в Україні властиві всілякі перепони: невизначеність правового поля, відсутність системного підходу до державно-правового регулювання та фінансування інноваційного розвитку, що створює інституціональну нестабільність.

З іншого боку, машинобудування, що є основою формування економіки нового укладу, займає перше місце за кількістю інноваційно активних підприємств

Саме тому, досить актуальним залишається питання щодо формалізації процедури побудови адекватної моделі прогнозування наслідків реалізації інноваційної політики підприємства, оцінку впливу реалізації цілей інноваційної політики на ефективність їх господарської діяльності з урахуванням обмежень, які накладає існуючий фінансово-економічний потенціал.

Базові концептуальні положення методичного підходу до формування цілісної моделі оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства включають наступні елементи [1, с.164-165]:

- використовується системний підхід для визначення цілей та вибору сценаріїв інноваційного розвитку, що ґрунтується на побудові схеми взаємозв'язку: цілі – структура показників – сценарії (заходи) інноваційної діяльності;
- використовуються панельні дані для статистичного аналізу підприємств машинобудування, що включають часові ряди по кожному підприємству;
- досліджуються загальні статистичні закономірності в сфері інноваційної діяльності підприємств, що існують на рівні галузі та регіону;
- узагальнюються та обґрунтовуються причинно-наслідкові зв'язки між цільовими показниками інноваційного розвитку та індикаторами, що відображають фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища;
- проводиться аналіз зворотного зв'язку між компонентами блоків моделювання, цілепокладання та заходами для ітераційного уточнення вибору цілей інноваційної політики підприємств.

У базисі формування методичного забезпечення для формалізації визначення взаємозв'язку цільової складової інноваційної політики підприємства з його інноваційною активністю полягає розробка системи

показників, що відображають інноваційні ендогенні та екзогенні фактори впливу на результати діяльності підприємств. Слід підкреслити, що система показників є результатом формалізації їх впливу на результати інноваційної та фінансово-економічної діяльності.

Система показників, що відображає фактори інноваційного розвитку, повинна відповідати наступним умовам:

- комплексно та всебічно характеризувати інноваційні процеси та інноваційний потенціал підприємства;
- враховувати вплив як зовнішнього, так і внутрішнього середовища;
- забезпечувати можливість порівняння показників, що використовуються для аналізу;
- відображати ефективність виконання як перспективних, так і поточних завдань;
- узгоджуватися із даними звітності підприємства,
- витрати, пов'язані зі збором та обробкою інформації для розрахунку показників повинні бути мінімальними.

Перелік показників, яка характеризує інноваційний розвиток підприємств можна представити в наступному вигляді (таблиця 1) [2].

Таблиця 1

Перелік показників, яка характеризує інноваційний розвиток підприємств

№ п/п	Найменування
Структура та обсяги витрат на інновації	
1	Частка витрат на інновації в загальному обсязі витрат
2	Частка витрат на внутрішні НДДКР у витратах на інновації
3	Частка витрат на зовнішні НДДКР у витратах на інновації
4	Частка витрат на придбання машин і устаткування у витратах на інновації
Наукоємність	
5	Наукоємність продукції
Структура фінансування	
6	Частка власних джерел фінансування витрат на інновації
7	Частка державних джерел фінансування витрат на інновації
8	Частка коштів інвесторів і залучених кредитів у витратах на інновації
Структура номенклатури продукції	
9	Частка нової для підприємства продукції в загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції
10	Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції
11	Частка нової для ринку продукції в загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції
Структура та якість виробничих потужностей	
12	Коефіцієнт введення нової техніки
13	Коефіцієнт оновлення основних фондів
14	Коефіцієнт зносу основних фондів
Динаміка ринку	
15	Індекс споживчих цін
16	Індекс росту ВВП
Вартість кредитних ресурсів	
17	Індекс ставки кредитування

Визначений перелік показників структуровано за факторами формування та використання ресурсного забезпечення, його впливу на результати інноваційного розвитку, у відповідності до ключових компетенцій підприємства (модернізація устаткування, оновлення продукції, ефективність системи управління).

Таким чином, ключовим завданням при розробці методичного забезпечення оцінки ефективності управління інноваційною діяльністю підприємства є побудова схеми прогнозової моделі реалізації інноваційної політики, що включатиме вищенаведені показники (рисунок 2).

Ключовою відмінністю запропонованого підходу, щодо вибору цільової складової інноваційної політики, є статистичне обґрунтування причинно-наслідкових зв'язків між факторами впливу та результатами інноваційної діяльності на основі їх оцінки, побудови структурних регресійних рівнянь з визначенням критеріїв та обмежень, які необхідно враховувати при виборі цілей інноваційної політики.

Висновок. Отже, проведення оцінки інноваційного розвитку підприємства з метою визначення рівня ефективності від впроваджених інновацій, потребує комплексного аналізу ефективності інноваційної діяльності на підприємстві за чітко сформованою системою кількісних показників, які в найбільшій мірі будуть відповідати специфіці господарської діяльності підприємства та інформуванню різних зацікавлених сторін, залучених до інноваційних процесів на підприємстві, про якість отриманих інноваційних результатів.



Рис. 2. Схема розробки прогностичної моделі реалізації інноваційної політики

Література

1. Лощина Л.В. Комплексна оцінка інноваційного потенціалу підприємства: теоретико-методичні підходи / Л.В. Лощина, В.М. Милашенко // ВІСНИК Донбаської державної машинобудівної академії. – 2008. – № 3 (13) – С. 163–167.
2. Матвейкин В. Г. Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития : моногр. – М. : Издательство Машиностроение, 2007. – Т. 1. – С. 284.
3. Наука та інновації [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс] / Комітет з питань науки та освіти Верховної ради України. – Режим доступу : http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920

References

1. Loshchyna L. V., Milashenko V. M. Comprehensive assessment of the innovative potential of the enterprise: theoretical and methodological approaches. Bulletin of the Donbass state machine-building academy. 2008. № 3 (13). P. 163–167.
2. Matveikin V.G. Innovative potential: current status and prospects: Monograph. M.: Publishing House "Engineering". 2007. Vol. 1. P. 284.
3. Science and innovations. State statistics Committee of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. The strategy of innovative development of Ukraine for 2010-2020 in terms of the challenges of globalization. Committee on science and education of the Verkhovna Rada of Ukraine. URL : http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920

Надійшла 21.11.2014; рецензент: д. е. н. Ковальчук С. В.